

УДК 378.183:174.4

Гуліна М. С.

ФОРМУВАННЯ ДІЛОВОГО ЕТИКЕТУ У МАГІСТРІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглянуто педагогічну проблему формування ділового етикету магістрів технічних спеціальностей в умовах виховної діяльності технічного університету. Проаналізовані основні напрями підготовки магістрів технічних спеціальностей для набуття ними практичних знань та запропоновано найбільш продуктивні форми позааудиторної роботи для формування ділового етикету.

Ключові слова: магістри технічних спеціальностей, етикет, діловий етикет, позааудиторна робота, студентське самоврядування.

Вища технічна освіта завжди визначала й нині визначає довгостроковий економічний розвиток країни, виступає активним учасником створення та впровадження новітніх технологій, забезпечує науково-технічний рівень практично усіх галузей економіки та виробництва. Сучасний фахівець – це людина, що виконує свої професійні обов'язки в ринкових умовах, зважаючи на соціально-економічні та духовні зміни у суспільстві. Але для того, щоб магістри технічних спеціальностей були конкурентоспроможними на ринку праці, важливо, щоб вони володіли не лише ґрунтовними вузькоспеціальними знаннями і навичками та розуміли закономірності соціально-економічних процесів, а й могли правильно планувати та прогнозувати свою діяльність, вміли взаємодіяти із людьми.

Для того, щоб магістри технічних спеціальностей успішно виконували свої професійні функції, вони мають володіти не лише компетенціями щодо здійснення професійної діяльності, але й дотримуватись етикетних правил поведінки у різних ситуаціях. Адже від того, на якому рівні перебуває культура ділових людей, залежать результати їхньої професійної діяльності, взаєморозуміння з колегами, психологічний мікроклімат трудового колективу. Тому, одним із напрямів професійної підготовки магістрів технічних спеціальностей стає орієнтація не тільки на професійну, але й особистісну складову, що дозволить їм, відповідно до змін у сфері трудових відносин виявляти ініціативу, гнучкість, постійно самоудосконалюватися. При цьому особливого значення набуває загальнокультурна підготовка фахівця, формування ділового етикету особистості як основи її всебічного розвитку, становлення її громадянської позиції, здатності до відповідальних дій, співробітництва з іншими людьми, що, нарешті приведе до підвищення економічного рівня технічної галузі в Україні.

Вивчення етикету ділових відносин у вищих навчальних закладах повинно ґрунтуватися на підвищенні якості етичної свідомості про те, як стати професіоналом у сфері управління, засвоєння ними основних ціннісних орієнтацій та етичних стандартів у діловій сфері, оволодіння інструментарієм для аналізу і прийняття етичних рішень у конкретних ситуаціях професійного ділового життя.

Серед авторів, що досліджують проблеми етикету, слід звернути увагу на українських дослідників, насамперед, М.П. Лукашевича, В.А. Малахова, І.Б. Осечинську, В.Ф. Степаненка, Т.К. Чмут, Г.Л. Чайку; російських – В.І. Бакштановського, Л.Б. Волченко, Л.П. Воронкову, О.І. Даниленко, Л.Г. Грінберга, В.Є. Гольдіна, В.В. Селіванова, О.І. Титаренка, Т.В. Цив'ян, а також литовського фахівця у галузі етики К. Стошкусса, словацького – В. Брожека, американського – Р.П. Вольфа. Проте актуальність та професійна значущість даної теми вимагає більш детального її дослідження, враховуючи реалії сучасних економічних змін та вимог до особистості фахівця з вищою технічною освітою.

Аналіз педагогічної проблеми формування ділового етикету у магістрів технічних спеціальностей у позааудиторній роботі технічного університету взято за мету статті.

Розкриваючи проблему формування ділового етикету особистості фахівця, слід звернутися до дефініції «етикет», що дозволить коректно побудувати навчально-виховний процес у магістратурі. Слово «етикет» запозичене із французької мови і означає ярлик, етикетка, напис. Етикет – це сукупність правил спілкування, взаємодії та поведінки людей. [5, с. 13].

Сучасний етикет регламентує поведінку людей у побуті, на службі, в громадських місцях і на вулиці, в гостях і на різного роду офіційних заходах – прийомах, церемоніях, переговорах. *Діловий етикет* – це встановлений порядок поведінки у сфері ділових контактів. Це норми, які регулюють стиль роботи при вирішенні ділових проблем, взаємовідносин на службі, з керівництвом, у відносинах між колегами. [4, с. 68].

Діловий етикет визначає правила спілкування, взаємодії та поведінки людей в процесі спільної професійної діяльності, а також форми обходження із навколишніми людьми, види звертань і вітань, манеру і прийняту форму ділового одягу (імідж фахівця).

Давньогрецький філософ Ксенофонт сказав: «Ніхто не може нічому навчитися у людини, яка не подобається». Тому сучасний діловий етикет – це глибоке знання пристойності, уміння тримати себе у колективі так, щоб заслужити загальну повагу і не образити при цьому своєю поведінкою іншого. Саме культура поведінки співробітника компанії і його вміння спілкуватися з клієнтами відображають обличчя та професійну етику колективу підприємства в цілому. Тому основну функцію або сенс етикету ділової людини можна визначити як формування таких правил поведінки у суспільстві, які сприяють взаєморозумінню людей у процесі професійного спілкування.

Дотримання правил ділового етикету – один із необхідних елементів професіоналізму фахівця. Тому для його розвитку магістрам технічних спеціальностей необхідно обов'язково володіти знаннями з професійної етики. Для цього їм необхідно ознайомитися із загальними принципами ділового етикету: принцип передбачуваності поведінки у різних ділових ситуаціях (ділова людина не лише знає правила ділового етикету, але й дотримується їх: є пунктуальною, обов'язковою, знає, як і кого привітати, уміє провести ділову бесіду тощо); принцип доцільності: певні правила діють у певний час, у певному місці, з певними людьми («вагова категорія одягу» повинна відповідати «ваговій категорії» випадку, ділової зустрічі, ціна, якість і стиль одягу повинні максимально відповідати зустрічі, оточенню, контексту і меті заходу) [4, с. 211].

Дотримання ділового етикету передбачає не тільки високий рівень загальної культури людини, але і особливу модель поведінки, одягу і особливої форми спілкування. Отже, зупинимося на цих складових детальніше.

Сучасним фахівцям доводиться взаємодіяти з багатьма людьми, у різних сферах, у різних відносинах, не завжди заздалегідь відомих і зручних. Успіх контактів будь-якого рівня залежить від якості спілкування, яку обов'язково треба підвищувати у магістрів технічних спеціальностей у процесі їх професійної підготовки.

Уміння здійснювати комунікативну діяльність, володіти мистецтвом спілкування називається культурою спілкування. Першоосновою ділового спілкування є культура мови. Мова завжди має відповідати ситуації, культурному і професійному рівню слухачів (ділових партнерів). Ділова мова передбачає лаконізм, точність і чіткість думки. [1, с.53]. Культура поведінки у діловому спілкуванні неможлива без правил словесного етикету, пов'язаного із формами і манерами мови, словниковим запасом, тобто з усім стилем мови, прийнятим у спілкуванні даного кола ділових людей. Так, невміння вести службову розмову, невміння етично поводитися на роботі, крім втрати часу багатьох людей, приносить багато неприємних моментів, зокрема, ризик бути неправильно зрозумілим, створення психологічної напруженості [2, с. 159].

Неодмінною вимогою ділового етикету є бездоганна зовнішність, яка забезпечує представницьке сприймання ділової людини і є проявом поваги до інших. Манера одягатись підкреслює стиль поведінки, індивідуальність людини, її внутрішній зміст. Зовнішнє враження про людину, сприйняття її професійного іміджу залежить від вміння триматися, від постави, ходи, міміки, жестикуляції [7, с. 115].

Ці правила є невід'ємною частиною рівня ділового професіоналізму сучасного фахівця. Отже, у магістрів технічних спеціальностей необхідно обов'язково формувати знання цих правил, щоб розвинути у них готовність до кооперації з колегами та роботи у колективі.

Основним напрямом позааудиторної роботи в процесі формування ділового етикету є студентське самоврядування.

Студентське самоврядування – форма управління, за якої студентство має право самостійно вирішувати питання внутрішнього управління, або виборна установа, що здійснює таке управління; право студентства самостійно вирішувати питання внутрішнього управління, а також мати свої керівні органи. [2, с. 53]. Студентське самоврядування у вищому навчальному закладі – невід'ємна частина громадського самоврядування, що забезпечує захист прав і інтересів осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, та їхню участь в управлінні вищим навчальним закладом. Згідно із ст. 38 Закону України «Про вищу освіту», основними завданнями органів студентського самоврядування є:

- забезпечення і захист прав та інтересів студентів, зокрема, стосовно організації навчального процесу;
- забезпечення виконання студентами своїх обов'язків;
- сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності студентів;
- сприяння створенню відповідних умов для проживання та відпочинку студентів;
- сприяння діяльності студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами;
- організація співробітництва зі студентами інших навчальних закладів і молодіжними організаціями;
- сприяння працевлаштуванню випускників;
- участь у вирішенні питань міжнародного обміну студентами.

Діяльність органів студентського самоврядування спрямована на удосконалення навчально-виховного процесу, розвиток духовності і культури студентів, зростання у студентській молоді соціальної активності та відповідальності за доручену справу.

Отже, ми можемо бачити, що у процесі вирішення зазначених завдань студенти взаємодіють одне з одним, об'єднуються для досягнення поставленої мети. Беручи участь у подібних акціях, студент спілкується зі своїми товаришами, організовує та спрямовує їхню діяльність, а, отже, вчиться співробітництву з іншими людьми.

Розглядаючи студентське самоврядування з точки зору педагогічної практики, його вплив на свідомість магістрів технічних спеціальностей, слід наголосити, що цей вид діяльності не просто передбачає їх активну участь у громадському житті а й сприяє виробленню ділових навичок і вмінь; призвичаєною до самодисципліни і формуванню почуття відповідальності.

У Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті таким підґрунтям, що формує навички ділового етикету в позааудиторній роботі, виступає також щорічна студентська акція «АВТОПРОБІГ». Дана акція об'єднує молодь і закликає їх до дотримання правил безпеки дорожнього руху. Подорожуючи містами України, студенти і магістри ХНАДУ ведуть роз'яснювальну роботу з директорами шкіл, вчителями, школярами, вступають у ділові стосунки із місцевою адміністрацією, у результаті чого розвивають основні елементи ділового етикету.

При здійсненні даної самостійної управлінської діяльності в магістрів технічних спеціальностей максимально виявляються і реалізуються творчі здібності, формуються моральні якості, підвищується ініціатива кожного за результатами своєї праці.

Отже, діяльність органів студентського самоврядування в вищих навчальних закладах забезпечує окрім реалізації громадських прав, формування у магістрів технічних спеціальностей почуття відповідальності, вміння вирішувати соціальні, економічні та культурно-освітні проблеми, а також допомагає у формуванні готовності до майбутньої професійної діяльності, яка неможлива без активної життєвої позиції, без здатності ухвалювати рішення і нести за них відповідальність. Тому професійна підготовка магістрів технічних вишів вимагає переходу до активних форм навчання, переносу акцентів на позааудиторну роботу, що сприятиме творчому розвитку особистості та формуванню вмінь ставити перед собою завдання й вирішувати їх.

Висновки. Таким чином, професійна підготовка магістрів технічних спеціальностей має бути фундаментальною, професійно орієнтованою, забезпечувати як формування професійних, так і ділових знань, вмінь і навичок, що можливо за умов коректної організації позааудиторної роботи. Найбільш продуктивними напрямками позааудиторної роботи з формування ділового етикету є заходи органів самоврядування студентів. Магістри технічних спеціальностей у процесі проведення цих заходів опановують культуру ділового мислення і поведінки, вміння аналізувати процеси ділового життя і конфліктних ситуацій, вирішують професійні завдання з урахуванням моральної цінності людської особистості. Все це забезпечує розвиток особистості магістра з вищою технічною освітою не тільки як фахівця своєї галузі, а й як успішного керівника, ділової та ерудованої людини, що зробить його конкурентоспроможним на сучасному ринку праці.

Список використаних джерел

1. Гриценко Т. Б., Гриценко С.П., Іщенко Т.Д., Мельничук Т.Ф., Чуприк Н.В., Анохіна Л.П. Етика ділового спілкування: / за редакцією Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук / Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007 – 344 с.
2. Костиця Н.М., Свистун В.І., Ягупов В.В. Методика навчання студентів спілкування в управлінській діяльності: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 272 с.
3. Кузнецов И.Н. Деловое общение. Деловой этикет: Учеб. пособие для студентов вузов / – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. - 431 с.
4. Лесько О.Й., Прищак М.Д., Залюбівська О.Б. Етика ділових відносин: навчальний посібник. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 309 с.
5. Лозовой В.О., Уманець О.В., Ценко М.Б. Етикет у просторі спілкування: Навч. посіб. – Харків: Видавець ФОП Вапнярчук Н.М, 2008. – 136 с.
6. Радевич-Вінницький Я. Етикет і культура спілкування. – Львів : В-во «Сполом», 2011.
7. Чмут Т.К. Чайка Г.Л. Етика ділового спілкування: Навч.посіб. 3-те вид. – К. : Вікар, 2003.

The article deals with the problem of forming teaching business etiquette master technical skills. The basic directions of Master technical skills to gain their theoretical knowledge and suggests the most productive methods for the formation of practical skills of business etiquette.

Key words: *master technical skills, professional expert, etiquette, business etiquette, student government.*

УДК 378.147.041

Жданова В. Г.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ В СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ПРАЦЕОХОРОННИХ УМІНЬ І НАВИЧОК

Автором вперше розроблена і обґрунтована модель формування працезахоронних умінь і навичок у студентів під час викладання нормативної дисципліни «Основи охорони праці».

Ключові слова: *охорона праці, працезахоронні вміння і навички, модель формування працезахоронних умінь і навичок.*

Як відомо, наявність моделі діяльності ще не забезпечує потрібної підготовки фахівця, оскільки в ній відсутня відповідь на запитання: як цього можна досягнути? Таке положення вимагає розробки спеціального комплексу, який називають моделлю підготовки і в якому знаходять відображення всі сторони педагогічної діяльності [2].

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених різним аспектам розвитку умінь і навичок, проблема формування саме працезахоронних умінь і навичок, а також розробка